

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 11 kwietnia 2017 roku wydanym w sprawie sygn. akt XIII GC 177/16 Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieście w Łodzi oddalił powództwo R. T. przeciwko A. S. o zapłatę kwoty 4.352,21 zł oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 617,00 zł tytułem kosztów postępowania (wyrok – k. 154, uzasadnienie – k. 155 – 161).

Apelację od powyższego wyroku wywiódł powód – R. T., zaskarżając go w całości.

Zaskarżonemu wyrokowi skarżący zarzucił:

1. naruszenie przepisów prawa procesowego mających istotny wpływ na rozstrzygnięcie sprawy:

- art. 233 § 1 k.p.c. poprzez sformułowanie oceny zebranego materiału dowodowego z przekroczeniem zasad logiki i doświadczenia życiowego, co skutkowało uznaniem, że pozwany nie ponosi żadnej winy w niezłożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości spółki (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością we właściwym czasie, podczas gdy pozwany nie wnioskował, a sąd nie przeprowadził dowodu z opinii biegłego sądowego z zakresu rachunkowości w celu ustalenia prawidłowo tego czasu, odnosząc się w swoich ustaleniach wyłącznie do oświadczeń pozwanego kreujących ten moment na dzień 26 marca 2010 roku, jako czas właściwy dla złożenia takiego wniosku, podczas gdy z przedstawionego przez samego pozwanego dowodu w postaci wniosku o ogłoszenie upadłości likwidacyjnej tej spółki wynika, że moment ten zaistniał już w roku 2008, a przeprowadzeniem tego dowodu obciążony był co do zasady pozwany, w celu wykazania tej daty jako okoliczności przesłanki zwalniającej z odpowiedzialności za zobowiązania spółki;

- art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 299 k.p.c., poprzez sformułowanie oceny zebranego materiału dowodowego z przekroczeniem zasad logiki i doświadczenia życiowego, co skutkowało uznaniem, że pozwany w sposób niezawiniony nie miał kontaktu z finansami i księgowością spółki, wobec czego nie mógł stwierdzić istnienia podstawy do ogłoszenia upadłości, podczas gdy przez wiele lat pełnił funkcję członka zarządu i jednocześnie zatrudniony był na stanowisku dyrektora ds. (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i odnosił z tego tytułu korzyść majątkową w postaci diety oraz wynagrodzenia i nie złożył wcześniej rezygnacji, a zatem tolerował taką sytuację majątkową tej spółki, wobec czego jego bierna postawa nie zwalniała go od odpowiedzialności;

2. naruszenie przepisów prawa materialnego mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy poprzez bezpodstawne niezastosowanie art. 299 § 1 k.s.h. oraz błędne zastosowanie art. 299 § 2 k.s.h. co doprowadziło do przyjęcia istnienia przesłanki do uwolnienia się przez pozwanego od odpowiedzialności za zobowiązania spółki (...) i oddalenia powództwa, podczas gdy pozwany jako osoba pełniąca funkcję członka zarządu i decyzją w sprawach transportu i spedycji odpowiada za niewyegzekwowane zobowiązania spółki (...).

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wniósł o:

1. zmianę wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania pierwszoinstancyjnego, w tym również zastępstwa procesowego, według norm przepisanych oraz kosztów opłaty skarbowej od pełnomocnictwa;

2. zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania apelacyjnego, w tym również zastępstwa procesowego, według norm przepisanych. Ewentualnie z ostrożności procesowej o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania Sądowi pierwszej instancji (apelacja – k. 166 – 172).

W odpowiedzi na apelację pozwany wniosł o jej oddalenie w całości i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, w tym zwrotu kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych (odpowiedź na apelację – k. 196 - 202).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja powoda nie zasługuje na uwzględnienie.

Ustalenia faktyczne Sądu I instancji są prawidłowe i Sąd Okręgowy przyjmuje je za własne z tym uzupełnieniem, że wniosek o ogłoszenie upadłości (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Ł. złożył A. S., jako członek zarządu spółki (wniosek o ogłoszenie upadłości – k. 59 – 66). Zarządzeniem z dnia 14 maja 2010 roku, w sprawie sygn. akt XIV GU 32/10, przewodnicząca XIV Wydziału Gospodarczego dla spraw Upadłościowych i Naprawczych zwróciła wniosek o ogłoszenie upadłości (...) spółki z ograniczonej odpowiedzialności w Ł. złożony w dniu 19 kwietnia 2010 roku wskazując, iż wnioskodawcą jest (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł.. Do uzupełnienia braku wniosku została wezwana spółka, a nie składający wniosek członek zarządu (uwiaryzelniona kserokopia zarządzenia – k. 49 - 50). Postanowieniem z dnia 4 marca 2011 roku w sprawie sygn. akt XIV GU 10/11 Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi oddalił wniosek o ogłoszenie upadłości (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł. z uwagi na fakt, że majątek niewypłacalnego dłużnika nie wystarcza na zaspokojenie kosztów postępowania (odpis z KRS numer (...) wpis w dziale IV rubryka 3 – k. 15 – 21).

Powyższe uzupełniające ustalenia faktyczne Sąd Okręgowy dokonał w oparciu o wymienione dokumenty złożone do akt sprawy, które nie były kwestionowane w toku postępowania przed Sądem I instancji.

Z podniesionych w apelacjach zarzutów, w pierwszej kolejności rozważenia wymagają zarzuty dotyczące naruszenia przepisów kodeksu postępowania cywilnego, gdyż poprawność zastosowania przepisów prawa materialnego może być oceniana jedynie w odniesieniu do stanu faktycznego ustalonego zgodnie z zasadami procedury cywilnej (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 2 lipca 2004 roku, II CK 409/03, opubl. Lex nr 148384).

Nie ma racji skarżący, gdy czyni Sądowi Rejonowemu zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. poprzez sformułowanie oceny zebranego materiału dowodowego z przekroczeniem zasad logiki i doświadczenia życiowego, co skutkowało uznaniem, że pozwany nie ponosi żadnej winy w niezłożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości spółki (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością we właściwym czasie, podczas gdy pozwany nie wnioskował, a Sąd nie przeprowadził dowodu z opinii biegłego sądowego z zakresu rachunkowości w celu ustalenia prawidłowo tego czasu, odnosząc się w swoich ustaleniach wyłącznie do oświadczeń pozwanego kreujących ten moment na dzień 26 marca 2010 roku, jako czas właściwy dla złożenia takiego wniosku.

Należy stwierdzić, że Sąd Rejonowy poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne, wyrażając ocenę, która nie pozostaje w sprzeczności z zasadami logiki rozumowania czy doświadczenia życiowego i nie wykazuje błędów natury faktycznej. Ocena ta odpowiada wymogom określonym w art. 233 § 1 k.p.c., zgodnie z którymi sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie „wszechstronnego rozważenia zebranego materiału”, a zatem, jak podkreśla się w orzecznictwie, z uwzględnieniem wszystkich dowodów przeprowadzonych w postępowaniu, jak również wszelkich okoliczności towarzyszących przeprowadzaniu poszczególnych dowodów i mających znaczenie dla oceny ich mocy i wiarygodności (por. m.in. postanowienie SN z dnia 11 lipca 2002 roku, IV CKN 1218/00, postanowienie SN z dnia 18 lipca 2002 roku, IV CKN 1256/00). Jeżeli z określonego materiału dowodowego sąd wyprowadził wnioski logicznie poprawne i zgodne z zasadami doświadczenia życiowego, to taka ocena dowodów nie narusza zasady swobodnej oceny dowodów przewidzianej w art. 233 k.p.c., choćby dowiedzione zostało, że z tego samego materiału dałoby się wysnuć równie logiczne i zgodne z zasadami doświadczenia życiowego wnioski odmienne. Tylko w przypadku wykazania, że brak jest powiązania, w świetle kryteriów wyżej wzmiankowanych, przyjętych wniosków z zebrany materiał dowodowy, możliwe jest skuteczne podważenie oceny dowodów dokonanej przez sąd; nie jest tu wystarczająca sama polemika naprowadzająca wnioski odmienne, lecz wymagane jest wskazanie, w czym wyraża się brak logiki lub uchybienie regułom doświadczenia życiowego w przyjęciu wniosków kwestionowanych

(por. wyrok SN z dnia 27 września 2002 roku, sygn. akt IV CKN 1316/00). Z przedstawionych względów nie mogły więc odnieść skutku zarzuty apelującego co do oceny materiału dowodowego dokonanej przez Sąd pierwszej instancji, tym bardziej, które w istocie ograniczyły się jedynie do polemiki z wnioskami Sądu Rejonowego, co nie jest wystarczające do podważenia ustaleń będących podstawą rozstrzygnięcia.

Z niekwestionowanych przez skarżącego i niewadliwych ustaleń Sądu Rejonowego wynika, że (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł. posiadała zobowiązanie z tytułu zlecenia transportowego w stosunku do powoda R. T.. Wierzytelność ta została ostatecznie stwierdzona prawomocnym nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu upominawczym w dniu 10 czerwca 2010 roku przez Sąd Rejonowy Szczecin-Centrum w Szczecinie, X Wydział Gospodarczy, w sprawie o sygn. akt X GNC 910/10. Nie budziło wątpliwości, że wskazane zobowiązanie w stosunku do powoda powstało i istniało w czasie, kiedy pozwany A. S. był członkiem wieloosobowego zarządu (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Ł.. Bezsporne jest też to, że prowadzona przez powoda egzekucja w stosunku do spółki (...) okazała się bezskuteczna, o czym świadczy postanowienie Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Łodzi -Widzewa w Łodzi z dnia 7 października 2014 roku, umarżające postępowanie egzekucyjne wobec bezskuteczności prowadzonej egzekucji.

Skarżący w apelacji zarzucił Sądowi Rejonowemu, iż nie przeprowadził dowodu z opinii biegłego sądowego z zakresu rachunkowości w celu ustalenia odpowiedniego czasu na złożenie wniosku o upadłość spółki, odnosząc się w swoich ustaleniach wyłącznie do oświadczeń pozwanego kreujących ten moment na dzień 26 marca 2010 roku, jako czas właściwy dla złożenia takiego wniosku.

Zgodnie z art. 6 k.c. ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. W myśl art. 232 k.p.c. ciężar dowodu spoczywa na stronach postępowania cywilnego i to strony, a nie sąd, pozostają dysponentem toczącego się postępowania i one ponoszą odpowiedzialność za jego wynik (wyrok Sądu Najwyższego z 7 maja 2008 roku, II PK 307/07, Legalis; wyrok Sądu Najwyższego z 7 października 1998 roku, II UKN 244/98, OSNAPIUS 1999, nr 20, poz. 662). Oznacza to, że to strona ma obowiązek wyraźnego powołania konkretnego środka dowodowego dla wykazania podnoszonych przez siebie twierdzeń, uzasadniających żądanie. W pierwszej kolejności obowiązkiem Sądu jest ustalenie, czy strona inicjująca proces wykazała okoliczności faktyczne, których zaistnienie determinuje możliwość jego skutecznego wpisania (subsumcji) w odpowiednią podstawę prawną. Z powyższego przepisu wynika zatem, że Sąd nie ma obowiązku przeprowadzania dowodu z urzędu. Pamiętać należy, iż przepis art. 227 k.p.c. ma zastosowanie przed podjęciem rozstrzygnięć dowodowych i uprawnia sąd do selekcji zgłoszonych dowodów, jako skutku przeprowadzonej oceny istotności okoliczności faktycznych, których wykazaniu dowody te mają służyć. Przedmiotem dowodu mogą być jedynie fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. O tym, które z faktów podnoszonych przez strony będą miały taki charakter, decydują normy prawa materialnego, które w postępowaniu mają zostać urzeczywistnione (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 4 marca 2008 roku, III UK 65/07, opubl. Legalis). Powyższe okoliczności Sąd Rejonowy ustalił na podstawie zgromadzonego materiału dowodowego i nie było podstaw do uzupełniania materiału dowodowego poprzez dopuszczenia dowodu z opinii biegłego z zakresu księgowości.

Chybiony jest zarzut naruszenia prawa procesowego art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 299 k.p.c., poprzez sformułowanie oceny zebranego materiału dowodowego z przekroczeniem zasad logiki i doświadczenia życiowego, co skutkowało uznaniem, że pozwany w sposób niezawiniony nie miał kontaktu z finansami i księgowością spółki, wobec czego nie mógł stwierdzić istnienia podstawy do ogłoszenia upadłości.

Wskazać należy, iż ze zgromadzonego materiału dowodowego, a zwłaszcza z zeznań świadków R. R., M. Ł. i M. B. wynika, że pozwany nie miał jakiegokolwiek wpływu na sprawy finansowe spółki, nie podpisywał żadnych dokumentów związanych z zarządem spółką, a przede wszystkim nie uczestniczył w spotkaniach zarządu. Na rozprawie w dniu 4 kwietnia 2017 roku świadek M. B. zeznała: „Wedle mojej wiedzy nikt poza państwem S. nie miał dostępu do danych finansowych spółki, no i być może osoby z księgowości miały taki dostęp. Pozwany nie miał takiego dostępu, bo on nie był dopuszczany do takich informacji, nie był osobą decyzyjną, nie konsultowano z nim kwestii mających wpływ na finanse spółki”.

W prawidłowo ustalonym stanie faktycznym nie jest też zasadny zarzut naruszenia przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 299 § 2 k.p.c. poprzez jego zastosowanie.

Strona powodowa dochodząc roszczenia na podstawie art. 299 § 1 k.s.h. miała obowiązek wykazania zgodnie z art. 6 k.c. bezskuteczność egzekucji oraz, że dochodzone roszczenie istniało w okresie, w którym pozwany był członkiem zarządu spółki. Pozwany z kolei mógł wykazać, że w czasie pełnienia przez niego funkcji członka zarządu nie istniały podstawy do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości, wierzytelność powoda powstała w okresie, kiedy nie pełnił już funkcji członka zarządu oraz okoliczności egzoneracyjne z artykułu 299 § 2 k.s.h. Ciężar dowodu tych okoliczności spoczywał na pozwanym. Z konstrukcji okoliczności zwalniających odpowiedzialność wynika, że ratio legis art. 299 § 1 k.s.h. jest ponoszenie odpowiedzialności za zobowiązania spółki przez tych członków zarządu, za urzędowania których zaistniały przyczyny uzasadniające zgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości obejmującej likwidację majątku lub z możliwością zawarcia układu, a którzy nie zgłosili odpowiedniego wniosku. Zatem odpowiedzialność ta dotyczy jedynie tych członków, którzy byli nimi w okresie, kiedy zaistniały podstawy do ogłoszenia upadłości. Odpowiedzialność normowana przez przepis art. 299 § 1 k.s.h. jest szczególnym przypadkiem deliktowej odpowiedzialności odszkodowawczej na zasadzie winy, co zostało potwierdzone zarówno w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2006 roku, III CZP 118/06, OSNC 2007, Nr 9, poz. 136, jak i w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 lipca 2007 roku, III CSK 2/2007, opubl. Legalis. Specyfika tego rodzaju odpowiedzialności odszkodowawczej przejawia się w tym, że wierzyciel, który nie wyegzekwował swojej wierzytelności od spółki, nie musi na zasadach ogólnych, dowodzić wysokości doznanej wskutek tego szkody. Wystarczające będzie przedłożenie tytułu egzekucyjnego stwierdzającego istnienie zobowiązania (por. uchwała SN z dnia 15 czerwca 1999 roku, III CZP 10/99, OSNC 1999, Nr 12, poz. 203) oraz wskazanie, że egzekucja wobec spółki okazała się bezskuteczna.

Jeżeli członek zarządu nie wykaże, że szkoda wierzyciela była niższa od niewyegzekwowanego od spółki zobowiązania, to poniesie wobec wierzyciela odpowiedzialność do wysokości tego zobowiązania. Z omawianej regulacji wynika, więc na rzecz wierzyciela domniemanie poniesienia szkody w wysokości niewyegzekwowanej wobec spółki wierzytelności. Domniemaniami w świetle regulacji art. 299 § 1 k.s.h. są objęte również związek przyczynowy między szkodą wierzyciela, a niezłożeniem we właściwym czasie przez członka zarządu wniosku o ogłoszenie upadłości oraz zawinienie przez członka zarządu niezgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 2002 roku, IV CSK 793/00, w OSNC 2003, Nr 2, poz. 22, z dnia 14 lutego 2003 roku, IV CKN 1779/00, OSNC 2004, Nr 5, poz. 76 wraz z uchwałą SN z dnia 28 lutego 2008 roku, III CZP 143/07, opubl. Legalis).

Ustawodawca przewidział, że członek zarządu może uwolnić się od odpowiedzialności w 3 sytuacjach. Po pierwsze jeżeli wykaże, że we właściwym czasie doszło do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości spółki lub wszczęto wobec niej upadłość z możliwością zawarcia układu. Nie jest konieczne, aby stosowny wniosek złożyła spółka, albo któryś z członków zarządu, w szczególności pozwany. Przesłanka ta w sprawie nie została udowodniona, bowiem wniosek złożony przez pozwanego został zwrócony. Zatem wniosek taki nie wywołuje skutków, które ustawa wiąże ze złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości.

Natomiast jeżeli pozwany wykaże, że choć nie doszło, we właściwym czasie, do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości spółki, obejmującej likwidację majątku lub z możliwością zawarcia układu, lecz miało to miejsce nie z jego winy, może powoływać się na swój brak odpowiedzialności. Członek zarządu chcąc tą drogą uniknąć odpowiedzialności powinien wykazać swój niezawiniony brak kontaktu z finansami i księgowością spółki. Okoliczności wskazujące na brak odpowiedzialności mogą być różne, a związane z dłuższą nieobecnością członka zarządu, obejmującą czas, w którym odpowiedni wniosek miał być złożony, poprzez wewnętrzny podział zadań poszczególnych członków zarządu, a na podstępny wprowadzeniu w błąd co do danych o wynikach finansowych spółki kończąc (por. J. Giezek T. Wnuk Odpowiedzialność cywilna i karna w spółkach prawa handlowego, Warszawa 1994, str. 51 oraz wyrok SN z dnia 6 maja 2009 roku, III CSK 661/00, opubl. Lex Nr 511995). W wyroku z dnia 6 maja 2009 roku SN wskazał, iż odpowiedzialność członka zarządu wyłącza brak winy w każdej postaci w niezgłoszeniu wniosku o ogłoszenie upadłości oraz w niewszczęciu postępowania układowego, a zatem członek zarządu nie będzie także odpowiadał, jeżeli nie podjął stosownych działań z winy nieumyślnej. Brak winy może wiązać się z różnymi okolicznościami, istotne jest jedynie,

aby te okoliczności powodowały brak możliwości stwierdzenia istnienia podstawy do ogłoszenia upadłości, pomimo dołożenia należytej staranności przez członka zarządu.

Odnosząc powyższe rozważania do niniejszej sprawy wskazać należy, iż Sąd Rejonowy prawidłowo przyjął, że pozwany A. S. nie ponosi winy w niezłożeniu wniosku o ogłoszeniu upadłości we właściwym czasie. Szczegółowe rozważania w tym zakresie nie wymagają powielania. Sąd Okręgowy w pełni je podziela.

Sąd Okręgowy nie dostrzegł nadto żadnych uchybień kwestionowanego wyroku, które winny być uwzględnione w toku kontroli instancyjnej z urzędu.

W tym stanie rzeczy, wobec bezzasadności zarzutów sformułowanych przez powoda Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację.

O kosztach postępowania apelacyjnego sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. i zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 450,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. Wynagrodzenie pełnomocnika pozwanego będącego adwokatem zostało ustalone na podstawie § 2 ust. 3 w związku z § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 roku, poz. 1800 z późn. zm.).

Jolanta Jachowicz Jarosław Pawlak Paweł Hajdys